

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	13.01.2020
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	31.12.2020
Avaldamismärge:	RT I, 03.01.2020, 14

Rahvahääletuse seadus

Vastu võetud 13.03.2002
[RT I 2002, 30, 176](#)
 jõustumine 06.04.2002

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine	Avaldamine	Jõustumine
12.06.2002	RT I 2002, 57, 355	18.07.2002
15.10.2002	RT I 2002, 90, 517	10.11.2002
21.01.2004	RT I 2004, 6, 32	14.02.2004
07.06.2006	RT I 2006, 30, 231	14.07.2006
14.06.2007	RT I 2007, 44, 316	14.07.2007
11.12.2008	RT I 2009, 2, 5	16.01.2009, osaliselt 01.01.2011
06.05.2009	RT I 2009, 27, 165	01.01.2010
20.05.2009	RT I 2009, 29, 175	01.07.2009
17.02.2011	RT I, 21.03.2011, 1	01.01.2012
17.10.2012	RT I, 01.11.2012, 1	11.11.2012
19.06.2014	RT I, 11.07.2014, 1	21.07.2014
19.06.2014	RT I, 12.07.2014, 1	01.01.2015, osaliselt Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval.
19.06.2014	RT I, 29.06.2014, 109	01.07.2014, Vabariigi Valitsuse seaduse § 107 ³ lõike 4 alusel asendatud ministrite ametinimetused alates 2014. aasta 1. juulil jõus olevast redaktsioonist.
13.04.2016	RT I, 06.05.2016, 1	01.01.2017
12.10.2016	RT I, 25.10.2016, 1	26.10.2016
14.06.2017	RT I, 04.07.2017, 1	01.01.2018
25.10.2017	RT I, 17.11.2017, 1	01.01.2019
11.12.2019	RT I, 03.01.2020, 2	13.01.2020

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Rahvahääletusele pandavad küsimused

(1) Riigikogu paneb rahvahääletusele põhiseaduse 1. ja 15. peatüki muutmise. Riigikogu võib panna rahvahääletusele muu põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu, muu seaduseelnõu või muu riigielu küsimuse.

(2) Rahvahääletusele ei saa panna eelarve, maksude, riigi rahaliste kohustuste, välislepingute ratifitseerimise ja denonsseerimise, erakorralise seisukorra kehtestamise ja lõpetamise ning riigikaitse küsimusi.

§ 2. Rahvahääletuse põhimõtted

(1) Rahvahääletus on vaba, üldine, ühetaoline ja otsene. Hääletamine on salajane. Igal hääletajal on üks hääl. Rahva otsus tehakse hääletamisest osavõtnute häälteenamusega.

(2) Rahvahääletusest võib osa võtta Eesti kodanik, kes on rahvahääletuse päevaks saanud 18-aastaseks.

(3) Hääletamisest ei võta osa isik, kes on:

- 1) valimisõiguse osas teovõimetuks tunnistatud;
  - 2) kohtu poolt süüdi mõistetud kuriteos ja kannab vanglakaristust.
- [RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 3. Rahvahääletuse aeg

(1) Rahvahääletus toimub Riigikogu asjakohase otsuse tegemisest alates kõige varem kolme kuu pärast.

(2) Rahvahääletuse päeva määrab Riigikogu. Rahvahääletuse päev on pühapäev.

(3) Rahvahääletust ei algatata ega korraldata erakorralise ega sõjaseisukorra ajal. Rahvahääletust ei korraldata ajal, mil Riigikogu valimiseni on jäänud vähem kui 90 päeva. Põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu või muu riigielu küsimuse rahvahääletuse võib määrata ajale pärast järgmisi Riigikogu valimisi. Muu seaduseelnõu rahvahääletust ei määrata ajale pärast järgmisi Riigikogu valimisi. Rahvahääletuse võib määrata Riigikogu valimiste päevale või kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste päevale.

(4) Samal päeval ei korraldata rahvahääletusi üksteist välistavates küsimustes ega vastuolus olevate seaduste vastuvõtmiseks.

[RT I 2002, 90, 517- jõust. 10.11.2002]

§ 4. Rahvahääletuse otsuse kohustuslikkus

Rahvahääletuse otsus on riigiorganitele kohustuslik.

2. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE ALGATAMINE

§ 5. Rahvahääletuse algatamine

Õigus algatada rahvahääletus sätestatakse Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses.

[RT I 2007, 44, 316- jõust. 14.07.2007]

§ 6. Rahvahääletuse korraldamise otsustamine

(1) Rahvahääletuse korraldamise otsustab Riigikogu Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud korras.

[RT I 2007, 44, 316- jõust. 14.07.2007]

(2) Riigikogu ei või rahvahääletuse korraldamise kohta tehtud otsust muuta ega kehtetuks tunnistada.

§ 7. Rahvahääletuse edasilükkumine ja edasilükkamine

(1) Rahvahääletus lükkub edasi erakorralise või sõjaseisukorra väljakuulutamise korral.

(2) Kui Vabariigi Valitsus kuulutab pärast rahvahääletuse korraldamise otsustamist loodusõnnetuse, katastroofi või nakkushaiguse tõttu välja eriolukorra, võib Riigikogu oma otsusega rahvahääletuse edasi lükata.

(3) Rahvahääletuse uue päeva määrab Riigikogu lõigetes 1 ja 2 nimetatud põhjuste äralangemisest alates kahe nädala jooksul, järgides § 3 lõikes 1 ettenähtud tähtaega, mida arvutatakse rahvahääletuse uue päeva määramise otsuse tegemisest Riigikogus.

(4) Lõikes 1 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande asjakohase otsuse jõustumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.

§ 8. Rahvahääletuse ärajäämine

(1) Rahvahääletust ei toimu, kui:

- 1) Riigikohus tühistab Riigikogu otsuse seaduseelnõu või muu riigielu küsimuse rahvahääletusele panemise kohta;
- 2) Riigikogu ei ole § 7 lõikes 3 ettenähtud tähtaja jooksul võtnud vastu rahvahääletuse uue päeva määramise otsust;
- 3) Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamise tõttu ei ole rahvahääletuse aeg kooskõlas § 3 lõikega 3.

(2) Lõike 1 punktis 1 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande rahvahääletuse ärajäämise kohta Riigikohtu otsuse jõustumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.

(3) Lõike 1 punktis 2 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande § 7 lõikes 3 ettenähtud tähtaja möödumisest alates seitsme tööpäeva jooksul.

(4) Lõike 1 punktis 3 ettenähtud juhul avaldab Vabariigi Valimiskomisjon teadaande Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamise alates seitsme tööpäeva jooksul.

§ 9. Rahvahääletust käsitlevate otsuste ja teadaannete avaldamine

(1) Rahvahääletuse korraldamise otsus ja rahvahääletusele pandav seaduseelnõu, rahvahääletuse edasilükkamise ja rahvahääletuse uue päeva määramise otsus ning Vabariigi Valimiskomisjoni teadaanded rahvahääletuse edasilükkumise või rahvahääletuse ärajäämise kohta avaldatakse Riigi Teatajas.

(2) Rahvahääletuse korraldamise otsus ja rahvahääletusele pandav seaduseelnõu avaldatakse teist korda ajavahemikus 7 kuni 14 päeva enne rahvahääletust.

3. peatükk AGITATSIOON

[RT I 2002, 57, 355- jõust. 18.07.2002]

§ 10. Agitatsioon piirang

(1) [Kehtetu -RT I, 03.01.2020, 2- jõust. 13.01.2020]

(2) Hääletamisruumis on agitatsioon keelatud.
[RT I, 03.01.2020, 2- jõust. 13.01.2020]

4. peatükk JAOSKONNAD

[Kehtetu -RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 11. Jaoskondade moodustamine

[Kehtetu -RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

5. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE KORRALDUS

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

1. jagu Vabariigi Valimiskomisjon

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 12. Vabariigi Valimiskomisjoni pädevus

(1) Vabariigi Valimiskomisjoni ülesanne on tagada käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud põhimõtete järgimine, teha kindlaks üleriigilised hääletamistulemused, valvata hääletamise korraldajate tegevuse järele, lahendada kaebusi ning täita muid seadustest tulenevaid ülesandeid.

(2) Vabariigi Valimiskomisjonil on oma ülesannete täitmiseks õigus:

1) teha hääletamise korraldajale ettekirjutus käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 sätestatud põhimõtete kaitseks või isiku subjektiivsete õiguste tagamiseks;

2) tühistada eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsuda hääletajaid uuesti hääletama eelhääletamise ajal või rahvahääletuse päeval;

3) tunnistada hääletamistulemused jaoskonnas, vallas, linnas või riigis kehtetuks või tunnistada elektroonilise hääletamise tulemused kehtetuks täies ulatuses või osaliselt ning korraldada kordushääletamine, kui seadusrikkumine mõjutab või võis mõjutada hääletamistulemusi oluliselt;

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

4) mitte alustada elektroonilist hääletamist või peatada või lõpetada elektrooniline hääletamine, kui elektroonilise hääletamise süsteemi turvalisust või töökindlust ei ole võimalik tagada selliselt, et elektroonilist hääletamist saaks läbi viia käesoleva seaduse nõuete kohaselt.

(3) Vabariigi Valimiskomisjoni pädevuses oleva küsimuse lahendamiseks võtab Vabariigi Valimiskomisjon vastu otsuse, millele kirjutab alla komisjoni esimees. Otsus jõustub allakirjutamisel.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

2. jagu Hääletamise korraldajad

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 13. Hääletamise korraldajad

(1) Hääletamist korraldavad:

- 1) riigi valimisteenistus;
- 2) valla- ja linnasekretärid;
- 3) jaoskonnakomisjonid;
- 4) häältelugemiskomisjonid.

(2) Riigi valimisteenistuse moodustamise kord sätestatakse Riigikogu valimise seaduses.

(3) Valla- ja linnasekretäri ametisse nimetamise ja asendamise kord sätestatakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses.

(4) Valla või linna häältelugemiskomisjoni ülesandeid rahvahääletusel täidab kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestatud korras moodustatud valla või linna valimiskomisjon.

(5) Hääletamist korraldab isik peab olema hääletamisõiguslik käesoleva seaduse § 2 lõigete 2 ja 3 kohaselt ning valdama eesti keelt.

(6) Hääletamist korraldab isik ja teda abistav isik on oma ülesandeid täites sõltumatu ja tal on keelatud agiteerida rahvahääletusele pandud küsimuses poolt või vastu hääletama või rahvahääletusel osalema või sellest loobuma.

(7) Hääletamist korraldaval isikul, valla- või linnavalitsuse ametnikul või töötajal või muul isikul on õigus saada tasu valimiste korraldamisega seotud ülesannete täitmise eest.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 14. Riigi valimisteenistuse pädevus

(1) Riigi valimisteenistuse ülesanne on:

- 1) tagada rahvahääletuse seadusekohane korraldamine, korraldada elektrooniline hääletamine ja teha kindlaks elektroonilise hääletamise tulemus;
- 2) valvata hääletamise korraldajate tegevuse järele;
- 3) korraldada seadustest tulenevate ülesannete täitmiseks vajalike tehniliste lahenduste arendus ja haldus;
- 4) täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks riigi valimisteenistus:

- 1) annab rahvahääletuse ühetaolisuse tagamiseks hääletamise korraldajatele kirjalikke juhendeid;
- 2) annab hääletamise korraldajatele täitmiseks kohustuslikke suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 3) koostab rahvahääletuse ettevalmistamise ja korraldamise eelarve projekti ja esitab selle Vabariigi Valitsusele valdkonna eest vastutava ministri kaudu;
- 4) jaotab kohaliku omavalitsuse üksuste vahel kooskõlastatult Vabariigi Valimiskomisjoni rahvahääletuse korraldamiseks eraldatud raha ning kehtestab valla- ja linnasekretäridele ning jaoskonnakomisjonidele eraldatud raha kasutamise korra;

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

5) tagab rahvahääletuse korraldamiseks vajaliku inventari ja teenuste olemasolu;

5¹) kehtestab valimisvahendite ja väljaspool elukohta hääletanud hääletajate hääletamissedelitega ümbrike jaoskonnakomisjonidele edastamise korra ning jaotuspiirkonnad;

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

5²) kehtestab valimisvahendite kasutamise ja säilitamise korra;

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

6) juhendab ja koolitab hääletamise korraldajaid;

7) võib seadust või riigi valimisteenistuse korraldust rikkunud hääletamist korraldava isiku kõrvaldada hääletamise korraldamiselt;

8) teeb vajaduse korral Vabariigi Valimiskomisjonile ettepaneku käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktides 2–4 sätestatud otsuste tegemiseks.

(3) Riigi valimisteenistuse kirjalikule korraldusele kirjutab alla riigi valimisteenistuse juht. Kirjalik korraldus jõustub selle allakirjutamisel.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 15. Maakonna valimisjuhi pädevus
[Kehtetu -RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 15¹. Valla- ja linnasekretäri pädevus

(1) Valla- või linnasekretäri ülesanne on korraldada hääletamine vallas või linnas, juhendada jaoskonnakomisjone ja täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

(2) Ülesannete täitmiseks valla- või linnasekretär:

- 1) annab jaoskonnakomisjonidele täitmiseks kohustuslikke juhiseid;
- 2) otsustab jaoskonnakomisjoni kulud, lähtudes riigi valimisteenistuse jaotatud vahendite suurusest;
- 3) otsustab jaoskonnakomisjoni liikme tasustamise jaoskonnakomisjoni esimehe ettepanekul;
- 4) otsustab häältelugemiskomisjoni liikme tasustamise.

(3) Valla- või linnasekretäri teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 16. Hääletamise korraldaja abistamine

Hääletamise korraldaja abistamine toimub Riigikogu valimise seaduse §-s 18 ettenähtut järgides.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 17. Jaoskondade moodustamine

(1) Iga valla ja linna ning Tallinnas linnaosa territooriumil moodustatakse vähemalt üks jaoskond.

(2) Valla- või linnavalitsus määrab hiljemalt 50. päeval enne rahvahääletuse päeva määrusega kindlaks:

- 1) jaoskondade arvu, piirid ja numeratsiooni;
- 2) hääletamisruumide asukohad eelhääletamise päevadel ja rahvahääletuse päeval;
- 3) vähemalt ühe jaoskonna, kus hääletajad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda;
- 4) jaoskonna, kus saavad hääletada hääletajad, kelle elukoha andmed selles vallas või linnas on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

(3) Jaoskonnad on alalised. Riigikogu, kohaliku omavalitsuse volikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel ning rahvahääletusel korraldatakse hääletamine samades jaoskondades, kui valla- või linnavalitsus ei määra teisiti, muutes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määrust. Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud määruse koostamiseks kannab valla- või linnavalitsus samas lõikes toodud andmed rahvastikuregistrisse.

(4) Jaoskonna hääletamisruum või hääletamisruumid võivad igal eelhääletamise päeval asuda erinevas asukohas.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 18. Jaoskonnakomisjoni moodustamine

(1) Hääletamise korraldamiseks jaoskonna territooriumil moodustab kohaliku omavalitsuse volikogu (edaspidi *volikogu*) vähemalt viieliikmelise jaoskonnakomisjoni.

(2) Volikogu nimetab otsusega valla- või linnasekretäri ettepanekul ning poliitilise tasakaalustatuse põhimõtet arvestades jaoskonnakomisjoni esimehe ja jaoskonnakomisjoni liikmed hiljemalt 20. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(3) Poole jaoskonnakomisjoni liikmetest esitab valla- või linnasekretär ning ülejäänud liikmed esitavad mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud erakonnad.

(4) Mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud erakond võib esitada ühe jaoskonnakomisjoni liikmekandidaadi valla- või linnasekretärile hiljemalt 40. päeval enne rahvahääletuse päeva.

(5) Jaoskonnakomisjoni liikmeks nimetamiseks peab olema isiku nõusolek.

(6) Kui erakonnad kandidaate ei esita või kui nende esitatud kandidaatide arv on väiksem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetab volikogu ülejäänud liikmed valla- või linnasekretäri ettepanekul.

(7) Kui erakondade esitatud jaoskonnakomisjoni liikmekandidaate on rohkem, kui on erakondadel kohti jaoskonnakomisjonis, nimetatakse kõik ülejäänud kandidaadid jaoskonnakomisjoni asendusliikmeteks.

(8) Volikogu nimetab valla- või linnasekretäri ettepanekul ning käesoleva paragrahvi lõikes 7 ettenähtut järgides vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni asendusliiget.

(9) Jaoskonnakomisjoni aseesimehe valib jaoskonnakomisjon oma liikmete hulgast.

(10) Jaoskonnakomisjoni volitused kestavad kuni rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamiseni või käesoleva seaduse §-s 8 käsitletud rahvahääletuse ärajäämise teadaande avaldamiseni. Kui enne jaoskonnakomisjoni volituste lõppemist on Riigikogu võtnud vastu otsuse veel mõne rahvahääletuse korraldamise kohta, pikenevad jaoskonnakomisjoni volitused.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 19. Jaoskonnakomisjoni pädevus

Jaoskonnakomisjoni ülesanne on korraldada hääletamine jaoskonna territooriumil hääletamisruumis, hääletaja elukohas või asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevaringses hoolekandeesutuses, teha kindlaks jaoskonna hääletamistulemused ning täita muid käesolevast seadusest tulenevaid ülesandeid.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 20. Jaoskonnakomisjoni töökorraldus

(1) Kui jaoskonnakomisjoni liige ei saa oma ülesandeid täita, asendab teda jaoskonnakomisjoni esimehe kutsel asendusliige, kellel on kõik jaoskonnakomisjoni liikme õigused ja kohustused, välja arvatud esimehe või aseesimehe õigused ja kohustused. Valla- või linnasekretäri loal võib erandjuhul jaoskonnakomisjoni töös osaleda ka muu isik.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Jaoskonnakomisjoni asjaajamise ja tehnilise teenindamise korraldab valla- või linnavalitsus.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 20¹. Rahvahääletuse vaatlemine

(1) Igaühel on õigus vaadelda Vabariigi Valimiskomisjoni ja hääletamise korraldajate tegevust ja toiminguid.

(2) Vaatleja peab enne vaatlemise alustamist end esitlema.

(3) Vaatlejal on õigus kirjutada üles hääletamisvahendite pitseerimisel kasutatud turvavahendite numbrid.

(4) Vaatleja ei või segada hääletaja hääletamist ega Vabariigi Valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja tööd ega osaleda valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja pädevuses olevates toimingutes.

(5) Vaatlejal ei ole õigust tutvuda hääletajate nimekirjaga, välja arvatud enda kohta hääletajate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimiseks.

(6) Kui ruumipuudusel ei ole võimalik tagada kõigile vaatlejatele võrdseid tingimusi toimingute jälgimiseks, toimub vaatlemine Vabariigi Valimiskomisjoni või hääletamise korraldaja korralduste kohaselt.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

6. peatükk HÄÄLETAJATE ARVESTUS

§ 21. Hääletajate arvestuse pidamine

(1) Hääletajate arvestust peetakse rahvastikuregistris.

(2) Rahvastikuregistri pidamise korra näeb ette seadus.

(3) Hääletajate arvestust peetakse rahvastikuregistrisse kantud käesoleva seaduse § 17 lõikes 2 toodud andmete ja isiku kohta rahvastikuregistrisse kantud järgmiste andmete alusel:

1) ees- ja perekonnanimi;

2) sünniaeg;

3) isikukood;

4) kodakondsuse andmed;

5) teovõimetuks tunnistamise andmed;

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

6) elukoha aadress;

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

7) viibimiskoha aadress.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(4) Valla- või linnasekretär võib volitada käesolevas peatükis sätestatud valla- või linnasekretäri ülesandeid täitma valla- või linnavalitsuse või selle allasutuse ametniku või töötaja, teavitades sellest rahvastikuregistri vastutavat töötajat.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(5) Käesolevas peatükis sätestatud valla- ja linnasekretäri toimingute peale võib esitada kaebuse oma elukohajärgsele halduskohtule.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 22. Hääletajakaart

(1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab hääletajakaardi koostamise ja hääletajale saatmise hiljemalt 20. päeval enne rahvahääletuse päeva. Hääletajakaarti ei saadeta hääletajale, kelle elukoha aadress on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega ja kelle viibimiskoha aadressi ei ole rahvastikuregistrisse kantud. Kui samal päeval korraldatakse mitu rahvahääletust, saadetakse hääletajale üks hääletajakaart.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(2) Hääletajakaardile kantakse:

1) hääletaja ees- ja perekonnanimi;

2) hääletaja sünniaasta;

3) hääletaja elukoha aadress ja olemasolu korral viibimiskoha aadress;

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

4) selle valla või linna nimi ning jaoskonna number, mille hääletajate nimekirja hääletaja kantakse;

5) hääletamise aeg ja koht eelhääletamise päeval ja rahvahääletuse päeval;

6) rahvahääletusele pandud küsimus või seaduseelnõu pealkiri ja Riigi Teatajas avaldamise märged;

7) muu teave hääletamise kohta.

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

(2¹) Hääletaja võib tellida elektroonilise hääletajakaardi. Elektroonilise hääletajakaardi tellimiseks esitab hääletaja taotluse rahvastikuregistri vastutavale töötlejale Eesti teabevärava kaudu. Järgmistel valimistel ja rahvahääletustel saadetakse valijale või hääletajale elektrooniline valija- või hääletajakaart ilma, et oleks vaja taotlust uuesti esitada. Elektroonilise valijakaardi tellinud hääletajale saadetakse elektrooniline valijakaart ka siis, kui tema elukoha aadress on rahvastikuregistrisse kantud valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(3) Hääletaja, kes 15. päeval enne rahvahääletuse päeva ei ole hääletajakaarti saanud või kelle hääletajakaardile kantud andmetes on vigu, võib selgituse saamiseks või vigade parandamiseks pöörduda avaldusega valla- või linnasekretäri poole. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajakaardi koostanud isikuga viivitamata läbi ja vastab avaldusele kirjalikult selle saamisest alates kolme tööpäeva jooksul.

§ 23. Hääletajate nimekiri

(1) Rahvastikuregistri vastutav töötleja korraldab rahvastikuregistri andmete alusel iga jaoskonna hääletajate nimekirja koostamise ja trükkimise ning selle jaoskonnakomisjonidele kättetoimetamise hiljemalt seitsmendaks päevaks enne rahvahääletuse päeva. Hääletajate elektroonilised nimekirjad edastatakse riigi valimisteenistusele hiljemalt 13. päevaks enne rahvahääletuse päeva.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(2) Hääletajate nimekirja koostamise aluseks on § 21 lõikes 3 ettenähtud andmed rahvahääletuse päevale eelneva 30. päeva seisuga. Hääletajate nimekirja koostamisel võetakse arvesse ka § 21 lõike 3 punktides 1–5 nimetatud andmetes pärast rahvahääletuse päevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatused. Elukoha ja viibimiskoha aadressiandmetes pärast rahvahääletuse päevale eelnevat 30. päeva tehtud muudatusi arvesse ei võeta.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(3) Hääletajate nimekirja ei kanta isikut, kelle on karistusregistri andmetel kohus süüdi mõistnud kuriteos ja kes rahvahääletuse päevale eelneva 30. päeva seisuga kannab rahvahääletuse päevani vanglakaristust.

(4) Hääletaja kantakse selle jaoskonna hääletajate nimekirja, mille territooriumil asub tema rahvastikuregistrisse kantud elukoht 30. päeval enne rahvahääletuse päeva. Kui rahvastikuregistrisse ei ole kantud hääletaja elukoha aadressi ja on olemas viibimiskoha aadress, kantakse hääletaja selle hääletusjaoskonna hääletajate nimekirja, mille territooriumil asub tema rahvastikuregistrisse kantud viibimiskoht 30. päeval enne hääletuspäeva. Kui hääletaja elukoha andmed on kantud rahvastikuregistrisse valla või linna, Tallinnas linnaosa täpsusega, kantakse hääletaja käesoleva seaduse § 17 lõike 2 punkti 4 alusel määratud jaoskonna hääletajate nimekirja.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(5) Hääletajate nimekirja kantakse hääletaja kohta järgmised andmed:

1) ees- ja perekonnanimi;

2) isikukood;

3) elu- või viibimiskoha aadress.

[RT I, 17.11.2017, 1- jõust. 01.01.2019]

(6) Hääletajad kantakse hääletajate nimekirja nende perekonnanimede tähestikulises järjekorras.

(7) Hääletajate nimekirja koostaja kirjutab nimekirjale alla hiljemalt seitsmendal päeval enne rahvahääletuse päeva ning jaoskonnakomisjoni esimees rahvahääletuse päeval pärast hääletamise lõppemist. Elektrooniliselt hääletanud hääletajate nimekirjale kirjutab pärast hääletamise lõppemist alla riigi valimisteenistuse juht.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(8) [Kehtetu -RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 24. Hääletajate nimekirja avalikkus

(1) Hääletaja võib kontrollida enda kohta hääletajate nimekirja kantud andmete õigsust.

(2) Pärast rahvahääletuse päeva võib hääletaja põhjendatud huvi korral riigi valimisteenistuse loal tutvuda hääletajate nimekirjaga vajalikus ulatuses ja nimekirja võib kasutada teaduslikul eesmärgil.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 25. Hääletajate nimekirja kantud andmete õigsuse kontrollimine ja andmete parandamine

(1) Kui hääletaja leiab, et tema kohta hääletajate nimekirja kantud andmetes on vigu, esitab ta vigade parandamise avalduse jaoskonnakomisjonile, kes edastab selle viivitamata valla- või linnasekretärile.

(2) Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajate nimekirja koostajaga viivitamata läbi, vastab avaldajale ning teavitab avalduse läbivaatamise tulemustest jaoskonnakomisjoni.

(3) Hääletajate nimekirja vea parandab jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(4) Kui jaoskonnakomisjonile esitatud dokumentidest nähtub üheselt, et hääletajate nimekirjas on viga, võib selle parandada jaoskonnakomisjon ise. Vea parandamisest tuleb viivitamata teatada valla- või linnasekretärile.

§ 26. Hääletajate nimekirjas muudatuse tegemine

(1) Hääletajate nimekirjas tehakse muudatus üksnes juhul, kui:

1) nimekirja tuleb kanda isik, keda ei ole üheski hääletajate nimekirjas, kuid kellel käesoleva seaduse kohaselt on õigus hääletamisest osa võtta;

2) nimekirjast tuleb kustutada isik, kellel ei ole õigust hääletamisest osa võtta.

(2) Hääletajate nimekirjas muudatuse tegemiseks esitab isik rahvastikuregistrisse kandmise või hääletajate arvestuse aluseks olevate registriandmete muutmise avalduse valla- või linnasekretärile. Valla- või linnasekretär vaatab avalduse koos hääletajate nimekirja koostajaga läbi ja vastab isikule viivitamata.

(3) Kui isik kantakse rahvastikuregistrisse või kui muudetakse hääletajate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid selliselt, et see toob kaasa isiku kandmise hääletajate nimekirja, teeb valla- või linnasekretär selle viivitamata teatavaks jaoskonnakomisjonile.

(4) Hääletajate nimekirjas teeb muudatuse jaoskonnakomisjon valla- või linnasekretäri teatise alusel.

(5) Kui valla- või linnasekretär jätab lõikes 2 nimetatud avalduse rahuldamata, võib avaldaja esitada valla- või linnasekretäri toiminguga peale kaebuse oma elukohajärgsele halduskohtule. Kaebus esitatakse valla- või linnasekretärile, kes edastab kaebuse ja oma kirjaliku selgituse asukohajärgsele halduskohtule kaebuse saamisest alates 24 tunni jooksul.

(6) Halduskohus vaatab kaebuse läbi ja teeb otsuse kaebuse saamisest alates kolme tööpäeva jooksul.

(7) Halduskohus teeb ühe järgmistest otsustest:

1) jätta kaebus rahuldamata;

2) kaebus rahuldada ning teha valla- või linnasekretärile ettekirjutus korraldada isiku kandmine rahvastikuregistrisse või muuta hääletajate arvestuse aluseks olevaid registriandmeid.

(8) Kui halduskohus kaebuse rahuldab, kantakse isik viivitamata rahvastikuregistrisse või muudetakse tema andmeid ning see tehakse jaoskonnakomisjonile viivitamata teatavaks.

7. peatükk HÄÄLETAMISE KORD

§ 27. Hääletamisruum

(1) Jaoskonnas korraldatakse hääletamine valla- või linnavalitsuse määratud hääletamisruumis. Hääletamiseks rahvahääletuse päeval ja eelhääletamise päevadel võib määrata eri hääletamisruumid.

(2) Hääletamisruumis on hääletamissedelite väljaandmise kohad, hääletamiskabiinid ja hääletamiskast. Jaoskonnas, kus korraldatakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletamist, on eelhääletamise ajal hääletamisruumis eraldi hääletamiskabiin ja eraldi hääletamiskast väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajatele.

(3) Hääletajal võimaldatakse hääletamisruumis tutvuda rahvahääletusele pandud seaduseelnõuga.

(4) Hääletamisruumis peab korda jaoskonnakomisjon. Jaoskonnakomisjoni liikme seaduslikud suulised korraldused on kohustuslikud kõigile hääletamisruumis viibivatele isikutele.

§ 28. Hääletamiskabiin

(1) Hääletamiskabiin paigaldatakse viisil, mis võimaldab salajast hääletamist.

(2) Hääletamiskabiinis on laud ja kirjutusvahend.

§ 29. Hääletamiskast

(1) Jaoskonnakomisjon kontrollib hääletamiskasti ja pitseerib selle enne hääletamise algust. Enne eelhääletamise algust pitseeritud hääletamiskasti kasutatakse üksnes eelhääletamisel.

(2) Hääletamiskasti ava on kaetud. See avatakse üksnes hääletamissedeli kasti laskmiseks.

(3) Eelhääletamise päeval pitseerib jaoskonnakomisjon eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ava pärast hääletamise lõppemist.

§ 30. Hääletamissedel

(1) Kui rahvahääletusele on pandud seaduseelnõu, kantakse hääletamissedelile eelnõu pealkiri või Riigikogu otsusel eelnõu tekst, küsimus «Kas Teie olete seaduseelnõu seadusena vastuvõtmise poolt?» ning lahtrid vastusevariantidega «jah» ja «ei». Kui rahvahääletusele on pandud muu riigielu küsimus, kantakse hääletamissedelile selle sõnastus ning lahtrid vastusevariantidega «jah» ja «ei».

(2) Hääletamissedeli ja elektroonilise hääle vormi kehtestab Vabariigi Valimiskomisjon.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(3) Riigi valimisteenistus korraldab hääletamissedelite valmistamise ning jaoskonnakomisjonidele kättetoimetamise.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(4) Pärast hääletamissedelite kättesaamist tähistab jaoskonnakomisjon sedelid oma pitsati jäljendiga. Välisriigis ja laeval kasutatavad hääletamissedelid tähistab pitsatijäljendiga riigi valimisteenistus.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 31. Hääletamise aeg

(1) Rahvahääletuse päeval algab hääletamine kell 9.00 ja lõpeb kell 20.00.

(2) Eelhääletamine toimub:

1) kümnendast kuni seitsmenda päevani enne rahvahääletuse päeva riigi valimisteenistuse määratud jaoskonnas. Hääletamine algab kell 12.00 ja lõpeb kell 20.00;
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

2) kuuendast päevast kuni neljanda päevani enne rahvahääletuse päeva kõigis jaoskondades. Hääletamine algab kell 12.00 ja lõpeb kell 20.00. Hääletamine hääletaja asukohas, kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevases hoolekandeesutuses korraldatakse ajavahemikus kella 9.00-st kuni 20.00-ni;
[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

3) kümnendast päevast kuni neljanda päevani enne rahvahääletuse päeva elektrooniliselt. Hääletamine algab kümnendal päeval enne rahvahääletuse päeva kell 9.00 ja kestab ööpäevaringselt kuni hääletamise lõpuni neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva kell 18.00.

(3) Kodus hääletamine korraldatakse käesolevas seaduses ettenähtud juhtudel rahvahääletuse päeval.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 32. Hääletamine

(1) Hääletaja hääletab selles jaoskonnas, mille hääletajate nimekirja ta on kantud, välja arvatud §-des 34–38 ja 40 ning 7¹. ja 8. peatükis ettenähtud juhtudel.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab hääletaja jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi. Hääletamisedeli saamise kohta annab hääletaja allkirja hääletajate nimekirja.

(3) Hääletaja täidab hääletamisedeli hääletamiskabiinis.

(4) Hääletaja teeb hääletamisedelile märke vastuse «jah»- või «ei»-lahtrisse.

(5) Hääletaja täidab hääletamisedeli ise. Kui hääletaja ei ole kehapuude tõttu võimeline hääletamisedelit ise täitma, võib seda tema palvel ja tema juuresolekul teha teine hääletaja.

(6) Hääletaja ei või hääletamisedelit hääletamisruumist välja viia. Kui hääletaja rikub hääletamisedeli, on tal õigus saada jaoskonnakomisjonilt uus sedel. Hääletaja peab rikutud või kasutamata hääletamisedeli jaoskonnakomisjonile tagastama.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

(7) Pärast hääletamisedeli täitmist murrab hääletaja sedeli kokku ning annab selle jaoskonnakomisjoni liikmele, kes paneb kokkumurtud hääletamisedeli välisküljele jaoskonnakomisjoni pitsati jäljendi.

(8) Hääletaja laseb hääletamisedeli hääletamiskasti ise. Kui hääletaja kehapuude tõttu ei ole võimeline hääletamisedelit ise hääletamiskasti laskma, võib seda tema palvel teha teine isik hääletaja juuresolekul.

§ 33. Eelhääletamine

(1) Eelhääletamine toimub §-s 32 ettenähtud korras.

(2) Eelhääletamise õigus on hääletajate nimekirjas oleval hääletajal, kes sellel eelhääletamise päeval on vähemalt 18-aastane.

(3) Eelhääletamist korraldavad vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(4) Jaoskonnakomisjoni liige märgib hääletanud isiku kohta hääletajate nimekirja hääletamise kuupäeva.

(5) Jaoskonnakomisjon hoiab hääletamiskasti ja hääletamisdokumente eelhääletamise päeval ja sellele järgnevatel päevadel selliselt, et neile pääsevad ligi üksnes jaoskonnakomisjoni liikmed.

§ 34. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuva eelhääletamise erisused

(1) Hääletajal on eelhääletamise päeval (§ 31 lõige 2) võimalik hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda riigi valimisteestuse või valla- või linnavalitsuse määratud jaoskonnas.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuvat hääletamist korraldab käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 2 ettenähtud päeval valla- või linnavalitsuse määratud jaoskonnakomisjon. Valla- või linnavalitsus võib määrata jaoskonnakomisjoni, kes korraldab lisaks eelhääletamisele hääletamist ainult hääletaja asukohas (§ 36), kinnipidamiskohas, haiglas või ööpäevases hoolekandeesutuses (§ 38).

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

(3) Riigi valimisteestus määrab hiljemalt 45. päeval enne rahvahääletuse päeva vähemalt ühe maakonnakeskuses paikneva jaoskonna, kus hääletajad saavad hääletada väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 1 ettenähtud päeval.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 35. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda toimuv eelhääletamine hääletamisruumis

(1) Väljaspool oma elukohajärgset jaoskonda hääletamisruumis hääletada sooviv hääletaja esitab jaoskonnakomisjoni liikmele isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(2) Jaoskonnakomisjoni liige annab hääletajale hääletamisedeli ja kaks ümbrikku. Hääletaja annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(3) Hääletaja täidab hääletamisedeli § 32 lõikeid 3–6 järgides.

(4) Hääletaja paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikme antud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja jaoskonnakomisjoni liikme antud teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või jaoskonnakomisjoni liige hääletaja nime ja isikukoodi ning hääletaja elukoha aadressi. Ümbriku laseb hääletaja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate sedelitele ettenähtud hääletamiskasti.

§ 36. Väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletaja asukohas toimuv eelhääletamine

(1) Kui väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletada sooviv hääletaja tervise tõttu või muul mõjuval põhjusel ei saa hääletada jaoskonnas asuvas hääletamisruumis, võib ta kuni eelhääletamise viimase päeva kella 14.00-ni

esitada oma asukohas hääletamiseks kirjaliku taotluse oma asukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või § 34 lõikes 2 ettenähtud korras määratud jaoskonnakomisjonile. Jaoskonnakomisjon registreerib taotluse. Valla- või linnavalitsus registreerib taotluse ja edastab selle asjaomasele jaoskonnakomisjonile.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget § 27 lõiget 3, § 32 lõikeid 4–6 ning § 35 lõikeid 1, 2 ja 4 järgides.

§ 37. Elektrooniline hääletamine

[Kehtetu -RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 38. Hääletamine kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevases hoolekandeesutuses

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

(1) Kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevases hoolekandeesutuses korraldatakse hääletamine käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 2 ettenähtud päevadel.

(2) Kinnipidamiskoha, haigla ja ööpäevase hoolekandeesutuse administratsioon esitab taotluse hääletamise korraldamiseks käesoleva seaduse § 34 lõikes 2 ettenähtud jaoskonnakomisjonile.

(3) Hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget käesoleva seaduse § 27 lõikes 3, § 32 lõiget 4–6 ning § 35 lõiget 1, 2 ja 4 ettenähtud järgides.

(4) Hääletamistulemuste kindlakstegemisel arvestatakse kinnipidamiskohas, haiglas ja ööpäevases hoolekandeesutuses eelhääletanud valijate hääli käesoleva seaduse §-s 41 ettenähtud järgides.

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

§ 39. Kodus hääletamine

(1) Kui hääletaja tervise tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel ei saa hääletada hääletamisruumis, võib ta taotleda kodus hääletamist.

(2) Kodus hääletamise korraldamiseks esitab hääletaja elukohajärgsele valla- või linnavalitsusele või jaoskonnakomisjonile kuni rahvahääletuse päeva kella 14.00-ni kirjaliku taotluse, mille jaoskonnakomisjon registreerib. Kui taotlus esitatakse valla- või linnavalitsusele, registreerib see taotluse ja edastab asjaomasele jaoskonnakomisjonile.

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2¹) Hääletaja võib esitada kodus hääletamise taotluse ka telefoni teel elukohajärgsele jaoskonnakomisjonile rahvahääletuse päeval kella 9.00-st kuni 14.00-ni. Jaoskonnakomisjon registreerib taotluse.

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2²) Kodus hääletamise taotlus peab sisaldama:

- 1) hääletaja nime;
- 2) hääletaja isikukoodi;
- 3) hääletaja aadressi;
- 4) hääletaja sidevahendi numbrit;
- 5) kodus hääletamise põhjust.

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2³) Kui jaoskonnakomisjon leiab, et taotlus ei ole põhjendatud, teavitab ta taotluse rahuldamata jätmise asjaoludest selle esitajat.

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(3) Kodus hääletamist korraldavad vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget § 27 lõiget 3 ning § 32 lõikeid 1, 2, 4, 5, 6 ja 8 järgides.

(4) Kodus hääletaja annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja kodus hääletajate nimekirja.

§ 40. Välisriigis elava hääletaja Eestis hääletamine

(1) Välisriigis elav hääletaja, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirja ja kes ei ole hääletanud 8. peatükis ettenähtud korras, võib hääletada eelhääletamise ajal § 34 lõike 2 esimeses lauses või lõikes 3 ettenähtud korras määratud mis tahes jaoskonnas.

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(2) Hääletamisedeli saamiseks esitab hääletaja jaoskonnakomisjonile isikut tõendava dokumendi ning ta kantakse väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(3) Jaoskonnakomisjoni liige annab hääletajale hääletamisedeli ja kaks ümbrikku. Hääletaja annab hääletamisedeli saamise kohta allkirja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate nimekirja.

(4) Hääletaja täidab hääletamisedeli § 32 lõikeid 3–6 järgides.

(5) Hääletaja paneb sedeli ühte jaoskonnakomisjoni liikme antud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja jaoskonnakomisjoni liikme antud teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või jaoskonnakomisjoni liige hääletaja nime ja isikukoodi ning elukoha aadressi. Ümbriku laseb hääletaja väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletajate sedelite jaoks ettenähtud hääletamiskasti.

(6) Käesolevas paragrahvis ettenähtud korras antud häälte arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel § 41 lõikeid 1 ja 2 ning § 48 lõikeid 2–6 järgides.

§ 41. Eelhääletamise ajal väljaspool elukohajärgset jaoskonda antud häälte arvestamine

(1) Väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda hääletanute hääletamisedeliga ümbrik tuleb edastada hääletaja elukohajärgsele jaoskonnakomisjonile hiljemalt rahvahääletuse päevale eelneval päeval.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Jaoskonnakomisjon pakib hääletajate hääletamisedelitega ümbrikud valdade ja linnade kaupa ning edastab need valla- või linnasekretärile, kes edastab need riigi valimisteenistusele käesoleva seaduse § 14 lõike 2 punkti 5¹ alusel kehtestatud korra kohaselt.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(3) Valla- või linnasekretär edastab käesoleva seaduse § 14 lõike 2 punkti 5¹ alusel kehtestatud korra kohaselt saadud oma valla või linna hääletajate hääletamisedelitega ümbrikud asjaomastele jaoskonnakomisjonidele.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(4) Saanud hääletamisedelitega ümbrikud lõikes 3 ettenähtud korras, kontrollib jaoskonnakomisjon, kas hääletaja on kantud jaoskonna hääletajate nimekirja ja kas hääletaja ei ole hääletanud mitu korda. Kontrollimise juures peab olema vähemalt kolm jaoskonnakomisjoni liiget.

(5) Kui hääletaja ei ole kantud jaoskonna hääletajate nimekirja või on hääletanud väljaspool elukohajärgset jaoskonda mitu korda, jätab jaoskonnakomisjon kõik hääletaja hääletamisedeliga ümbrikud arvestamata.

(6) Kui hääletaja on hääletanud ühe korra, teeb jaoskonnakomisjoni liige hääletajate nimekirja märke eelhääletamise kohta.

(7) Pärast lõigetes 4–6 ettenähtud toiminguid avab jaoskonnakomisjon välimised ümbrikud ning laseb sisemised hääletamisedelitega ümbrikud eelhääletamisel kasutatud hääletamiskasti ja pitseerib hääletamiskasti ava uuesti.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 41¹. Elektrooniliselt antud häälte arvestamine [Kehtetu - RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

7¹. peatükk ELEKTROONILINE HÄÄLETAMINE

[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 41². Elektroonilise hääletamise korraldamine

Elektrooniline hääletamine korraldatakse käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 3 sätestatud ajal ja käesoleva seaduse §-s 41³ ning Riigikogu valimise seaduse §-des 48²–48³ ja 48⁵–48⁸ sätestatud korras.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 41³. Elektroonilise hääletamise kord

(1) Hääletaja saab käesoleva seaduse § 31 lõike 2 punktis 3 ettenähtud päeval hääletada elektrooniliselt Riigikogu valimise seaduse § 48² lõikes 1 sätestatud süsteemi kasutades.

(2) Elektroonilise hääletamise süsteemis tuvastatakse valija isik elektrooniliselt Riigikogu valimise seaduse § 48² lõike 3 punktis 1 sätestatud otsuses kirjeldatud korras.

(3) Pärast hääletaja isiku tuvastamist kuvatakse hääletajale hääletamisedelil olev tekst.

(4) Hääletaja märgistab vastuse „jah” või „ei”. Elektrooniliseks hääletamiseks kasutatav rakendus salastab hääletaja hääle hääle salastamise võtmega. Hääletaja kinnitab hääletamist e-identimise ja e-tehingute usaldusteenu seaduse nõuete kohase digitaalallkirjaga.
[RT I, 25.10.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(5) Hääletaja saab pärast hääletamise kinnitamist teate hääle vastuvõtmise kohta.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

8. peatükk **VÄLISRIIGIS HÄÄLETAMINE**

§ 42. Hääletamise ettevalmistamine

(1) Välisriigis alaliselt elavate hääletajate ja seal ajutiselt viibivate hääletajate hääletamist välisriigis viivad läbi Eesti välisesindused.

(2) Vabariigi Valitsus võib oma korraldusega määrata hääletamist läbi viima aukonsuli juhitava konsulaarasutuse, mille aukonsul on Eesti kodanik. Sellisel juhul teeb käesolevas peatükis ettenähtud toiminguid aukonsuli juhitud konsulaarasutus.
[RT I 2009, 29, 175- jõust. 01.07.2009]

(3) Hääletamist korraldab välisesinduse juht või tema määratud ametnik. Lõikes 2 ettenähtud juhul korraldab hääletamist aukonsul või tema määratud isik. Hääletamise korraldajal peab olema hääletamisõigus § 2 kohaselt.

(4) Välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja edastamise välisesindustele korraldab rahvastikuregistri vastutav töötaja. Hääletajate nimekirja kantakse järgmised andmed:

- 1) ees- ja perekonnanimi;
- 2) isikukood;
- 3) elukoha aadressiandmed, kui need on teada.

(5) Välisriigis alaliselt elavale hääletajale ja rahvastikuregistri andmete alusel ajutiselt välisriigis viibivale hääletajale saadetakse elektrooniline hääletajakaart hiljemalt 60. päeval enne rahvahääletuse päeva.

Hääletajakaardi saamiseks esitab hääletaja avalduse käesoleva seaduse § 22 lõikes 2¹ sätestatud korras.
[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

(6) Hääletajakaardile kantakse:

- 1) hääletaja ees- ja perekonnanimi;
- 2) hääletaja sünniaasta;
- 3) hääletaja elukoha aadress;
- 4) välisesinduse aadress;
- 5) kirja teel hääletamise taotluse esitamise, kirja teel hääletamise ja välisesinduses hääletamise kord;
- 6) kirja teel hääletamise taotluse välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 7) kirja teel saadetava hääletamisedeli välisesindusele laekumise tähtpäev;
- 8) välisesinduses hääletamise aeg;
- 9) elektroonilise hääletamise aeg;
- 10) rahvahääletusele pandud küsimus või rahvahääletusele pandud seaduseelnõu pealkiri;
- 11) muu teave hääletamise kohta.

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

§ 43. Hääletamistaotluste esitamine

(1) Kui hääletaja soovib hääletada kirja teel, saadab ta sellekohase taotluse oma asukohariigi Eesti välisesindusele. Kui hääletaja asukohariigis Eesti välisesindust ei ole, saadab hääletaja taotluse lähimale Eesti välisesindusele.

(2) Hääletaja, kes on kantud alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirja:

- 1) lisab taotlusele isikut tõendava dokumendi isikuandmete lehekülje koopia;
- 2) märgib taotluses välisriigis oleva elukoha aadressi.

(3) Hääletaja, keda ei ole alaliselt välisriigis elavate hääletajate nimekirjas:

- 1) lisab taotlusele koopiad dokumentidest, mis tõendavad tema isikut ja seda, et tal on hääletamisõigus § 2 kohaselt;
- 2) märgib välisriigis oleva elukoha aadressi;

3) märgib, kus oli tema viimane elukoht Eestis (maakond või Tallinna linnaosa või Tartu linn). Kui alaliselt välisriigis elaval hääletajal ei ole Eestis elukohta olnud, märgib ta taotluses oma vanemate või vanavanemate viimase elukoha Eestis.

(4) Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja märgib taotluses peale lõike 2 punktides 1 ja 2 ettenähtud andmete ka oma Eesti elukoha aadressi.

(5) Taotlus peab jõudma välisesindusse hiljemalt 30. päeval enne rahvahääletuse päeva.
[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 44. Hääletajale hääletamisdokumentide saatmine

Taotluse õigeaks ajaks saatnud hääletajale, kes vastab käesoleva seaduse nõuetele, saadab välisesindus 30. päeval enne rahvahääletuse päeva:

- 1) hääletamissedeli;
- 2) kaks ümbrikku.

§ 45. Kirja teel hääletamine

(1) Hääletaja täidab hääletamissedeli käesoleva seaduse nõuete kohaselt. Hääletaja paneb täidetud sedeli ühte välisesinduse saadetud ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja välisesinduse saadetud teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab hääletaja oma nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja kirjutab valimisele ümbrikule ka oma Eesti elukoha aadressi. Seejärel saadab hääletaja hääletamissedeli välisesindusele.

(2) Kirja teel saadetav hääletamissedel peab välisesindusse jõudma välisesinduse määratud päeval, mida määrates arvestatakse, et riigi valimisteenistus saaks hääletamissedelid kätte hiljemalt neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(3) Välisesindus koostab kirja teel hääletanud hääletajate nimekirja ning edastab selle riigi valimisteenistusele. Nimekiri peab jõudma riigi valimisteenistuseseni hiljemalt neljandal päeval enne rahvahääletuse päeva.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(4) Kirja teel hääletamise korral kannab § 43 lõikes 1 ja käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud toimingutega seotud kulud hääletaja.

§ 46. Elektrooniline hääletamine välisriigis

[Kehtetu - RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 47. Välisesinduses hääletamine

(1) Kui hääletaja ei esita kirja teel hääletamise taotlust välisesindusele § 43 lõikes 5 ettenähtud tähtaja jooksul või ei saada hääletamissedelit välisesindusele § 45 lõikes 2 ettenähtud tähtpäevaks, võib ta hääletada välisesinduses selle määratud ajal.

(2) Välisesindus võimaldab hääletada vähemalt kahel päeval ajavahemikus 15. päevast kuni 10. päevani enne rahvahääletuse päeva.

(3) Välisesinduses täidab hääletaja hääletamissedeli käesoleva seaduse nõuete kohaselt. Seejärel paneb hääletaja täidetud sedeli ümbrikku. Sedeliga ümbriku paneb hääletaja teise ümbrikku. Valimisele ümbrikule kirjutab hääletaja või hääletamist korraldav isik hääletaja nime ja isikukoodi. Ajutiselt välisriigis viibiv hääletaja kirjutab valimisele ümbrikule ka Eesti elukoha aadressi.

(4) Välisesinduses hääletaja annab hääletamissedeli saamise kohta allkirja välisesinduses hääletajate nimekirja.

§ 48. Hääletamistulemuste kindlakstegemisel hääletamissedelite arvestamine

(1) Hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestatakse neid hääletamissedeleid, mis välisesindus on riigi valimisteenistusele saatnud hiljemalt neljandaks päevaks enne rahvahääletuse päeva.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(2) Kui riigi valimisteenistus on alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelitega ümbrikud kätte saanud, kontrollib ta, kas alaliselt välisriigis elav hääletaja ei ole hääletanud mitu korda ja kas Eestis hääletanud alaliselt välisriigis elav hääletaja on kantud välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(3) Kui alaliselt välisriigis elav hääletaja on hääletanud hääletamissedeliga mitu korda või kui ta ei ole kantud välisriigis alaliselt elavate hääletajate nimekirja, jätab riigi valimisteenistus kõik hääletaja hääletamissedeliga ümbrikud arvestamata. Kui hääletaja on hääletanud nii elektrooniliselt kui ka hääletamissedeliga, arvestatakse hääletaja hääletamissedelit. Kui hääletaja on hääletanud mitu korda hääletamissedeliga ja elektrooniliselt, jäetakse kõik hääletaja hääletamissedeliga ümbrikud ja elektrooniliselt antud hääl arvestamata.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(4) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemused teeb kindlaks Tallinna linna häältelugemiskomisjon.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(5) Riigi valimisteenistus edastab alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelid käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud häältelugemiskomisjonile hiljemalt teisel päeval enne rahvahääletuse päeva.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(6) Ümbrikud alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedelitega avatakse rahvahääletuse päeval hääletamistulemuste kindlakstegemiseks.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(7) Riigi valimisteenistus edastab ajutiselt välisriigis viibivate hääletajate hääletamissedelitega ümbrikud valla- ja linnasekretäride kaudu hiljemalt rahvahääletuse päevale eelneval päeval jaoskonnakomisjonidele, kus sedeleid arvestatakse hääletamistulemuste kindlakstegemisel käesoleva seaduse § 41 lõigete 4–7 kohaselt.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

§ 49. Rahvusvahelistes või välisriigi vetes asuval Eesti riigilippu kandval laeval hääletamine

(1) Kui Eesti riigilippu kandval laeval on hääletajaid ning eelhääletamise päevadel ja rahvahääletuse päeval asub laev rahvusvahelistes või välisriigi vetes, võib laeva kapten esitada riigi valimisteenistusele taotluse laeval hääletamise korraldamiseks.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(2) Käesolevat seadust järgides korraldab laeval hääletamise laeva kapten kõige varem 30. päeval enne rahvahääletuse päeva. Hääletaja hääletab laeval § 35 lõikeid 3 ja 4 järgides. Hääletamistulemusi kindlaks tehes arvestatakse laeval antud hääled § 48 lõigete 1 ja 7 ning § 41 lõigete 4–7 kohaselt.

9. peatükk HÄÄLETAMISTULEMUSTE KINDLAKSTEGEMINE

§ 50. Hääletamistulemuste kindlakstegemine jaoskonnakomisjonis

(1) Jaoskonnakomisjon avab hääletamiskastid pärast hääletamise lõppemist. Avamise juures peab olema üle poole jaoskonnakomisjoni liikmetest.
[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

(2) Enne hääletamiskastide avamist loeb jaoskonnakomisjon üle ja kustutab kõik hääletajatele välja andmata jäänud hääletamissedelid ja hääletajate tagastatud rikutud hääletamissedelid. Hääletamissedelid kustutatakse sedeli nurga äralõikamisega.

(3) Enne hääletamiskastide avamist teeb jaoskonnakomisjon hääletajate nimekirja alusel kindlaks hääletajate arvu ning hääletamissedeli saamise kohta antud allkirjade ja märkuste alusel esialgse hääletamisest osavõtnute arvu ning edastab need viivitamata riigi valimisteenistusele. Arvestada tuleb hääletajate nimekirja märkusi väljaspool elukohta eelhääletanud, elektrooniliselt hääletanud ja kodus hääletanud hääletanute kohta. Hääletajate arv kantakse vormikohasesse protokollis.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(4) Hääletamiskasti avades kontrollitakse sellel oleva pitsatijäljendi seisukorda.

(5) Kodus hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning sedelid pannakse hääletamisruumis hääletanute hääletamissedelite hulka.

(6) Väljaspool elukohajärgset jaoskonda hääletanute hääletamissedelite välisküljele pannakse jaoskonnakomisjoni pitsati jäljend ning need sedelid pannakse koos eelhääletanute hääletamissedelitega rahvahääletuse päeval hääletanute sedelite hulka.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(7) Jaoskonnakomisjon teeb kindlaks hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu ning kannab need vormikohasesse protokollis.

(8) Hääletamissedel tunnistatakse kehtetuks, kui:

- 1) sellel ei ole jaoskonnakomisjoni pitsati kaht jäljendit;
- 2) sellel ei ole täidetud ühtegi vastuselahtrit või on täidetud mõlemad vastuselahtritid või
- 3) sellel on vastus parandatud.

(9) Hääletamissedel kehtib, kui sellel ei ole täidetud ühtegi vastuselahtrit, kuid hääletaja tahe on üheselt arusaadav.

(10) Hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollil märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(11) Pärast hääletamistulemuste kindlakstegemist pakitakse kehtivad sedelid vastusevariantide kaupa. Eraldi pakkidesse pannakse kehtetud sedelid, hääletajatele välja andmata jäänud sedelid ja hääletajate tagastatud rikutud sedelid. Pakile märgitakse, millise jaoskonna sedelid, millised sedelid ja kui palju neid pakis on. Märkele kirjutab alla jaoskonnakomisjoni esimees.

(12) Hääletamissedelid, hääletajate nimekirjad ja hääletamistulemuste protokollid edastatakse viivitamata valla- või linnasekretärile.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(13) Hääletamistulemused tehakse jaoskonnakomisjonis kindlaks avalikult.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 51. Eelhääletamisel antud häälte lugemine

[Kehtetu -RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

§ 52. Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste kindlakstegemine

(1) Häälte lugemist korraldab ja hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab Tallinna linna häältelugemiskomisjon.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate häälte lugemist alustab häältelugemiskomisjon rahvahääletuse päeval varemalt kell 18.00. Ümbrike avamise juures peab viibima vähemalt kolm häältelugemiskomisjoni liiget, sealhulgas Tallinna linna valimiskomisjoni esimees.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(3) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamissedeleid sisaldavad sisemised ümbrikud avatakse ning hääletamissedelite välisküljele pannakse pitsati jäljend.

(4) Häältelugemiskomisjon teeb hääletamissedelite alusel kindlaks hääletamisest osavõtnud alaliselt välisriigis elavate hääletajate arvu, kehtetuks tunnistatud hääletamissedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ning eitavalt vastanud isikute arvu. Hääletamissedeli kehtetuks tunnistamisel järgitakse käesoleva seaduse § 50 lõigetes 8 ja 9 ettenähtut.

(5) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemusi ei avaldata enne kella 20.00.

(6) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste kindlakstegemise kohta koostatakse vormikohane protokoll, millele kirjutab alla Tallinna linna valimiskomisjoni esimees. Protokollil märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(7) Alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult. Häälte lugemise juures viibiv isik peab täitma häältelugemiskomisjoni liikme suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibiv isik ei või häälte lugemise ruumi kaasa võtta sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 53. Hääletamistulemuste kindlakstegemine vallas ja linnas

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(1) Häälte lugemist korraldab ja hääletamissedeli kehtivuse üle otsustab käesoleva seaduse § 13 lõikes 4 sätestatud häältelugemiskomisjon.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Jaoskonnakomisjonidelt laekunud protokollide alusel teeb häältelugemiskomisjon kindlaks hääletajate nimekirjadesse kantud hääletajate arvu, hääletamissedeli saanud hääletajate arvu, hääletamiskastides olnud sedelite arvu, sealhulgas kehtetute sedelite arvu, ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu. Saadud tulemust kontrollitakse hääletamissedelite ülelugemise teel.

(3) Kui hääletamissedelite ülelugemise teel saadud arvud erinevad jaoskonnakomisjoni protokollis olevatest, märgib häältelugemiskomisjon oma protokollil lisan erinevused ja neid tinginud asjaolud. Jaoskonnakomisjoni protokollil ei muudeta. Lõplike hääletamistulemuste kohta teeb otsuse häältelugemiskomisjon.

(4) Valla või linna hääletamistulemuste kohta koostab häältelugemiskomisjon protokollil, mille allkirjastab valla või linna valimiskomisjoni esimees. Protokollil märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(5) Hääletamistulemused tehakse kindlaks avalikult.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 53¹. Elektrooniliselt antud häälte lugemine

(1) Riigi valimisteenistus teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks rahvahääletuse päeval pärast kella 19.00.

(2) Häälte lugemise juures peab viibima vähemalt kolm riigi valimisteenistuse juhi määratud isikut ja vähemalt pool Vabariigi Valimiskomisjoni koosseisust.

(3) Enne elektrooniliste häälte lugemist riigi valimisteenistus:

- 1) tühistab elektroonilised hääled, mida on hääletamissedeliga hääletamisel muudetud;
- 2) eraldab lugemisele minevad elektroonilised hääled hääletajate isikuandmetest.

(4) Elektrooniliste häälte lugemiseks kasutavad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed ja riigi valimisteenistus Riigikogu valimise § 48³ lõikes 3 sätestatud ligipääsuvahendeid, mis tagavad juurdepääsu häälte avamise võtmele.

(5) Riigi valimisteenistus teeb iga jaoskonna ja alaliselt välisriigis hääletanud hääletajate kohta kindlaks:

- 1) elektroonilisest hääletamisest osavõtnud hääletajate arvu;
- 2) kehtetute elektrooniliste häälte arvu;
- 3) käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 alusel tühistatud elektrooniliste häälte arvu;
- 4) rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu.

(6) Elektrooniline häääl, mis ei sisalda hääletaja vastust rahvahääletusele pandud küsimusele või ei ole Vabariigi Valimiskomisjoni kehtestatud vormi kohane, on kehtetu.

(7) Elektrooniliselt antud häälte lugemine on avalik. Häälte lugemise juures viibivad isikud peavad täitma riigi valimisteenistuse juhi määratud isikute suulisi korraldusi. Häälte lugemise juures viibivad isikud ei või võtta häälte lugemise ruumi kaasa sidevahendeid ega lahkuda sealt enne kella 20.00.

(8) Hääletamistulemusi ei avalikustata enne kella 20.00.

(9) Riigi valimisteenistus sisestab hääletamistulemused valimiste infosüsteemi viivitamata.

(10) Riigi valimisteenistuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 54. Hääletamistulemuste kindlakstegemine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kõigilt valla- ja linnasekretäridelt laekunud valla ja linna ning alaliselt välisriigis elavate hääletajate hääletamistulemuste protokollide ja elektrooniliselt hääletanud isikute hääletamistulemuste alusel teeb Vabariigi Valimiskomisjon kindlaks hääletajate nimekirjadesse kantud hääletajate arvu, hääletamissedeli saanud hääletajate arvu, hääletamisest osavõtnud hääletajate arvu, kehtetute hääletamissedelite arvu ning rahvahääletusele pandud küsimusele jaatavalt vastanud isikute ja eitavalt vastanud isikute arvu.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Hääletamistulemuste kohta koostab Vabariigi Valimiskomisjon protokoll. Protokollile kirjutab alla komisjoni esimees. Protokollile märgitakse selle koostamise kuupäev ja kellaaeg.

(3) [Kehtetu -RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

(4) Hääletamistulemused tehakse Vabariigi Valimiskomisjonis kindlaks avalikult.

10. peatükk RAHVAHÄÄLETUSE KULUD

§ 55. Rahvahääletuse korraldamise kulud

(1) Rahvahääletuse ettevalmistamise ja korraldamise kulud kaetakse riigieelarvest.

(2) [Kehtetu -RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(3) [Kehtetu -RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(4) Hääletajate arvestusega seotud kulud kaetakse riigieelarvest Siseministeeriumi eelarves selleks eraldi ettenähtud rahast või Vabariigi Valitsuse eraldatud summast.

(5) Välisriigis hääletamise korraldamisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest Välisministeeriumi eelarves selleks ettenähtud rahast.

[RT I, 11.07.2014, 1- jõust. 21.07.2014]

11. peatükk AVALDUSED JA KAEBUSED

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 56. Avaldus puuduse kohta rahvahääletuse korralduses

(1) Isik, kes leiab, et hääletamise korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta hääletamise korralduses (edaspidi *avaldus puuduse kohta*).

(2) Avaldus puuduse kohta esitatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolmandal päeval käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumisest arvates.

(3) Avaldus puuduse kohta esitatakse riigi valimisteenistusele, kes korraldab avalduse läbivaatamise ja sellele vastamise.

(4) Avalduses puuduse kohta:

- 1) märgitakse avalduse esitaja nimi, isikukood ja sidevahendite andmed;
- 2) kirjeldatakse toimingut, mille kohta avaldus esitatakse.

(5) Avaldus puuduse kohta esitatakse suuliselt või kirjalikult. Suulise avalduse protokollib riigi valimisteenistus.

(6) Avaldus puuduse kohta vaadatakse läbi viivitamata, kuid mitte hiljem kui kolme päeva jooksul selle esitamisest arvates. Läbivaatamise tulemustest ja võetud meetmetest teavitatakse avalduse esitajat viivitamata.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 57. Kaebuse mõiste

Käesoleva seaduse tähenduses on kaebus Vabariigi Valimiskomisjonile esitatav nõuetekohaselt vormistatud taotlus tunnistada seadusvastaseks hääletamise korraldaja toiming ja käesoleva seaduse §-s 60¹ sätestatud korras Riigikohtule esitatav kaebus Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 58. Kaebuse esitamise õigus

Kaebuse esitamise õigus on üksikisikul (edaspidi *huvitatud isik*), kes leiab, et tema õigusi on vaidlustatava toiminguga rikutud.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 59. Kaebusele esitatavad nõuded

(1) Kaebus vormistatakse kirjalikult ning selles märgitakse:

- 1) kaebuse esitaja nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg või registrikood, aadress ja sidevahendite andmed;
- 2) kaebuse esitaja esindaja nimi, aadress ja sidevahendite andmed, kui kaebuse esitajal on esindaja;
- 3) vaidlustatava toimingu kirjeldus;
- 4) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming rikub tema õigusi;
- 5) põhjused, miks kaebuse esitaja leiab, et vaidlustatav toiming ei ole seaduslik;
- 6) kuidas ja millal sai kaebuse esitaja vaidlustatavast toimingust teada;
- 7) kaebuse esitamise tähtaja ennistamise taotlus ja tähtaja möödalaskmise põhjused, kui kaebus esitatakse pärast kaebuse esitamise tähtaja möödumist;
- 8) kaebuse esitamise kuupäev.

(2) Kaebusele kirjutab alla selle esitaja.

(3) Kui kaebus ei vasta käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ettenähtud nõuetele või kui kaebus on esitatud käesoleva seaduse §-s 58 ja § 60 lõikes 1 ettenähtud korda rikkudes, võib Vabariigi Valimiskomisjon selle edastada riigi valimisteenistusele vastamiseks käesoleva seaduse § 56 lõikes 6 sätestatud korras ja jätta kaebuse läbi vaatamata. Kui kaebuse esitaja on kaebuse esitamise tähtaja lasknud mööda mõjuval põhjusel, ennistab Vabariigi Valimiskomisjon tema põhjustatud taotluse alusel tähtaja.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 60. Kaebuse läbivaatamine Vabariigi Valimiskomisjonis

(1) Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjonile kolme päeva jooksul arvates:

- 1) vaidlustatava toimingu tegemisest või
- 2) käesoleva seaduse §-s 56 sätestatud avalduse läbivaatamisest.

(2) Vabariigi Valimiskomisjon peab kaebuse läbi vaatama ja selle suhtes otsuse tegema viie tööpäeva jooksul kaebuse laekumisest arvates. Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

(3) Vabariigi Valimiskomisjon annab vajaduse korral menetlusosalistele tähtaja kaebuse kohta arvamusel esitamiseks.

(4) Vabariigi Valimiskomisjon teeb ühe järgmistest otsustest:

- 1) jätta kaebus rahuldamata;
- 2) kaebus rahuldada;
- 3) kaebus rahuldada osaliselt.

(5) Vabariigi Valimiskomisjon edastab otsuse kaebuse esitajale viivitamata.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 60¹. Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale kaebuse esitamine

(1) Kui huvitatud isik leiab, et hääletamise korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga rikutakse tema õigusi, võib ta esitada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses ettenähtud korras kaebuse Riigikohtule.

(2) Kaebuse hääletamise korraldaja toiminguga või Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse või toiminguga peale võib Riigikohtule esitada pärast asja lahendamist Vabariigi Valimiskomisjonis. Kaebus esitatakse Vabariigi Valimiskomisjoni kaudu Riigikohtule kolme päeva jooksul Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse teatavakstegemisest või toiminguga sooritamise arvates.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

§ 61. Hääletamistulemuste kehtetuks tunnistamine

(1) Kui Vabariigi Valimiskomisjon või Riigikohus on tunnistanud jaoskonna, valla, linna või riigi hääletamistulemused kehtetuks, määrab Vabariigi Valimiskomisjon uue rahvahääletuse päeva ja asjaomasel jaoskonnas, vallas või linnas või riigis korraldatakse kordushääletamine. Rahvahääletuse tulemused tehakse kindlaks pärast kordushääletamise tulemuste selgumist. Hääletamistulemusi ei tunnistata kehtetuks, kui seadusrikkumine rahvahääletuse tulemusi oluliselt ei mõjuta.

[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Kordushääletamist ei korraldata, kui Vabariigi Valimiskomisjon on tühistanud eelhääletamisel antud hääled olulise seadusrikkumise tõttu osaliselt või täielikult ning kutsunud hääletajaid uuesti hääletama eelhääletamise ajal või rahvahääletuse päeval.

(3) Kordushääletamise suhtes ei kohaldata käesoleva seaduse §-des 33–38 ja 40 ning 7¹. ja 8. peatükis ettenähtut.

[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

11¹. peatükk VASTUTUS

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

§ 61¹. Hääletamisedeli hääletamisruumist väljaviimine

(1) Hääletamisedeli hääletamisruumist väljaviimise keelu rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 20 trahviühikut.

[RT I 2006, 30, 231- jõust. 14.07.2006]

(2) [Kehtetu -RT I, 12.07.2014, 1- jõust. 01.01.2015]

(3) Lõikes 1 sätestatud väärteo kohtuväline menetleja on politseiasutus.

[RT I 2009, 27, 165- jõust. 01.01.2010]

12. peatükk

RAHVAHÄÄLETUSE TULEMUSTE VÄLJAKUULUTAMINE

§ 62. Rahvahääletuse tulemuste kinnitamine ja väljakuulutamine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon kinnitab rahvahääletuse tulemused otsusega pärast rahvahääletuse päeva, kuid mitte enne, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui nimetatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(2) Paragrahvis 61 ettenähtud juhul kinnitab Vabariigi Valimiskomisjon rahvahääletuse tulemused pärast kordushääletamise päeva, arvestades käesoleva paragrahvi lõiget 1.

(3) Rahvahääletuse tulemused loetakse väljakuulutatuks päeval, mis järgneb Vabariigi Valimiskomisjoni lõike 1 või 2 kohase otsuse avaldamisele Riigi Teatajas.

§ 63. Rahvahääletusel vastuvõetud seaduse väljakuulutamine ja jõustumine

(1) Vabariigi Valimiskomisjon esitab rahvahääletusel vastuvõetud seaduse ja rahvahääletuse tulemuste kinnitamise otsuse Vabariigi Presidendile rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamise päeval. Vabariigi President kuulutab seaduse välja viivitamata.

(2) Põhiseaduse muutmise seadus, mis on vastu võetud rahvahääletusel, jõustub seaduses eneses määratud tähtpäeval, kuid mitte varem kui väljakuulutamisest arvates kolme kuu pärast.

(3) Rahvahääletusel vastuvõetud muu seadus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, kui seaduses eneses ei ole ette nähtud teist tähtaega.

(4) Rahvahääletusele pandud muus riigielu küsimuses tehtud otsus jõustub rahvahääletuse tulemuste väljakuulutamise päeval.

§ 64. Riigikogu erakorraliste valimiste väljakuulutamine

Kui rahvahääletusele pandud seaduseelnõu ei saa poolthälte enamust, kuulutab Vabariigi President välja Riigikogu erakorralised valimised Riigikogu valimise seaduses ettenähtud korras, kui seaduseelnõu rahvahääletusele panemise otsuse teinud Riigikogu koosseisu volitused ei ole lõppenud.

§ 64¹. Hääletamissedelite ja hääletamisdokumentide säilitamine

(1) Valla- või linnasekretär säilitab hääletamissedeleid ühe kuu jooksul rahvahääletuse päevast arvates. Pärast nimetatud tähtaja möödumist, kuid mitte enne, kui esitatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused, korraldab valla- või linnasekretär hääletamissedelite hävitamise ning dokumenteerib selle.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

(2) Riigi valimisteenistus säilitab elektroonilisi hääli ühe kuu jooksul rahvahääletuse päevast arvates. Pärast nimetatud tähtaja möödumist, kuid mitte enne, kui esitatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused, hävitab riigi valimisteenistus elektroonilised hääled, elektroonilise hääletamise süsteemis sisalduvad hääletajate isikuandmed ning elektrooniliste häälte avamise võtme.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(3) Hääletamistulemuste protokolle säilitatakse alaliselt. Hääletajate nimekirju säilitatakse püsivalt Rahvusarhiivis.
[RT I, 01.11.2012, 1- jõust. 11.11.2012]

(4) Hääletamistulemuste protokollide ning muude hääletamisdokumentide säilitamise korraldab riigi valimisteenistus.
[RT I, 06.05.2016, 1- jõust. 01.01.2017]

(5) Valimisvahendite säilitamise valimiste ja rahvahääletuste vahelisel perioodil vallas või linnas korraldab valla- või linnavalitsus.
[RT I, 04.07.2017, 1- jõust. 01.01.2018]

13. peatükk

RAKENDUSSÄTTED

§ 65. Elektroonilise hääletamise rakendamine

Elektroonilist hääletamist ei rakendata enne 2005. aastat.

§ 66. –§ 70.[Käesolevast tekstist välja jäetud.]